

кредитования, неможлива без активного фінансування і регулювання со сторони державства. Доказано, що за досліджуємий період не було створено ефективної системи фінансування суб'єктів господарювання на селі. Обосновані основні напрями удосконалення фінансової підтримки підприємств аграрної сфери за рахунок коштів державного бюджету.

Государственное финансирование, бюджетная поддержка, аграрная сфера, финансовые ресурсы, планирование расходов государственного бюджета, общий фонд, специальный фонд, стабилизационный фонд.

The paper assessed the state and perspectives of development of the budgetary support of enterprises of the agrarian sector. It was found that the practical implementation in the course of agricultural enterprises postepenniy steady growth against the background of the lack of necessary volumes of own financial resources and significant restriction of credit conditions is impossible without the active financing and regulation by the state. It is proved that during the study period did not create an effective system of financial entities in rural areas. The basic directions of improvement of the financial support of the enterprises of the agrarian sector at the expense of the state budget.

Public finance, budget support, agrarian sphere, financial resources, planning of state budget expenditures, the general fund, special fund, the stabilization fund.

УДК 368.029:368.5

АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ

**А. С. Шолойко, кандидат економічних наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка ***

Узагальнено особливості прояву сільськогосподарських ризиків та визначено об'єктивну необхідність їх перестрахування. Охарактеризовано вітчизняні страхові пули у сфері сільського господарства в контексті їхніх завдань щодо перестрахування сільськогосподарських ризиків. Розглянуто альтернативні методи перестрахування та визначено перспективи їх використання в Україні.

Класичне перестрахування, альтернативне перестрахування, сільськогосподарські ризики, страхові пули, сек'юритизація перестраховувальних зобов'язань.

Перестраховання сільськогосподарських ризиків є важливим способом розширення фінансових можливостей страховиків щодо більш активного прийняття зазначеної групи ризиків на страхування. Разом з тим, у зарубіжних країнах поряд із класичним перестрахованням вже давно застосовують альтернативні методи перестраховання, розгляд і порівняння яких є доцільним в контексті перспектив запровадження їх використання у вітчизняній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характеристиці альтернативних методів перестраховання присвячено праці таких вчених як В. М. Бруммонд, І. Ю. Гришова, К. Є. Турбіна, А. Б. Фельдман, Р. Т. Юлдашев та інші. Однак, необхідно більш детально розглянути доцільність сучасних інструментів альтернативного перестраховання для страховиків, враховуючи специфіку сільськогосподарських ризиків.

Мета дослідження – здійснення огляду основних методів альтернативного перестраховання та визначення перспектив їх використання. Для досягнення даної мети виконано такі завдання:

- з'ясувати особливості прояву сільськогосподарських ризиків та визначити об'єктивну необхідність їх перестраховання;
- охарактеризувати вітчизняні страхові пули у сфері сільського господарства в контексті їхніх завдань щодо перестраховання сільськогосподарських ризиків;
- розглянути альтернативні методи перестраховання та визначити перспективи їх використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. З огляду на специфіку виробничої діяльності у сфері сільського господарства, сільськогосподарські ризики характеризуються певними особливостями прояву. Так, природно-кліматичні умови в сільському господарстві виступають фактором виробництва, однак, разом із тим, явища природи можуть спричинювати появу ризиків катастрофічного розміру. Згідно із Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», катастрофічні ризики у сільському господарстві – це надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру, велика сукупність або масштаби проявів стихійних сил природи (посуха, град, морози, повені тощо) і діяльності людини у процесі створення матеріальних благ (аварії, пожежі тощо), що завдають збитків у значних розмірах [2]. Відомо, що великі сільськогосподарські ризики відносять до нестрахових, а якщо вони й приймаються страховиками на страхування, то за підвищеними тарифами з обов'язковим подальшим перестрахованням.

Щодо страхового сільськогосподарського ризику, то вищезазначений Закон визначає його як ризик загибелі (втрати, пошкодження) застрахованих посівів (посадок), загибелі (недобору, недоотримання) застрахованого урожаю, загибелі (втрати, вимушеного забою, вимушеного знищення, травматичного пошкодження або захворювання) застрахованих сільськогосподарських тварин, птиці, кролів, хутрових звірів, бджолосімей і тваринницької продукції, що належать сільськогосподарському товаровиробникові на праві власності або на іншій законній підставі, внаслідок

1. Характеристика вітчизняних страхових пулів у сфері сільськогосподарства*

Ознака	Страховий пул		
	Аграрний страховий пул (АСП)	Український пул перестраховування сільськогосподарських ризиків (УПГСПР)	Український сільськогосподарський страховий пул (УССП)
Рік створення	2012	2003	2003
Характеристика	Є неприбутковою організацією, яка є юридичною особою та об'єднує страховиків, що мають ліцензію на страхування с.-г. продукції, і утримується за рахунок коштів страховиків.	Об'єднання страховиків, що здійснюють страхування с.-г. ризиків, і в межах пулу підписали договір облігаторного перестраховування с.-г. ризиків. Прийняті пулом ризики, що перевищують визначений ліміт, можуть факультативно перестраховуватися у перестраховиків-нерезидентів	Об'єднання страховиків, що здійснюють страхування с.-г. ризиків і в рамках пулу провадять їх перестраховування серед членів пулу і на Західному перестраховальному ринку
Завдання щодо перестраховування	Організація перестраховування ризиків зі страхування с.-г. продукції з державною підтримкою серед страховиків-членів Пулу та на міжнародному ринку перестраховування	Консолідовано страхувати с.-г. ризики і зробити процес їх передачі в перестраховування більш ефективним	Дотримуватися узгоджених умов передачі ризиків у перестраховування. Члени Пулу укладають облігаторні договори квотного пропорційного перестраховування

* Джерело: складено на основі [6]

2. Огляд альтернативних методів перестрахування сільськогосподарських ризиків*

Ознака	Метод перестрахування	Сек'юритизація перестраховувальних зобов'язань
Визначення	<p>Фінансове перестрахування</p> <p>Форма перестрахування, яка орієнтована більше на управління капіталом, ніж на передачу ризику. У ризиковому сегменті страхування цей клас операцій часто називають обмеженим перестрахуванням (finite reinsurance). Тобто, це перестрахування, що, в першу чергу, викликане фінансовими цілями; передача ризику є вторинною по відношенню до мети основної діяльності</p> <p>Має на меті:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оптимізацію звітних показників; - розширення можливостей щодо укладення договорів страхування (з точки зору подолання нормативних обмежень); - приховане кредитування; - перерозподіл та маневрування фінансовими потоками; - управління пасивами та активами 	<p>Передбачає залучення додаткового капіталу для надання катастрофічного перестрахування через випуск спеціальних облігацій. За структурою, облігації катастроф дуже схожі на похідні, чим відрізняються від стандартних механізмів перестрахування, але, водночас, вони не зливаються з типовими похідними інструментами</p> <p>Емісія вітчизняними страховими компаніями катастрофічних облігацій надасть їм можливість перестраховувати ризики не за кордоном, а серед внутрішніх інвесторів. Тобто, випуск подібних цінних паперів допоможе страховикам дробити та передавати ризики великій групі інвесторів, що може стати альтернативою перестрахуванню, яке значною мірою збільшує відтік коштів з країни, уповільнюючи капіталізацію страхових компаній</p>

*Джерело: складено на основі [1; 3; 4; 5; 7; 8]

настання страхової події, яка передбачена договором страхування [2]. Оскільки в одному регіоні прояв того чи іншого страхового сільськогосподарського ризику може завдати збитків одразу великій кількості суб'єктів господарювання (страхувальників), то це зумовлює об'єктивну необхідність для страховиків у перестрахованні таких ризиків як у інших вітчизняних, так і в зарубіжних страховиків. Останнє іноді є не дуже вигідним для кожного окремого страховика, а відтак, таке перестраховання може здійснюватися через відповідні пули, характеристика яких наведена в табл. 1.

Разом із тим, сучасні тенденції перестраховання свідчать про появу альтернативного перестраховання, яке у широкому сенсі визначають як значний спектр способів перерозподілу фінансового та страхового ризиків, пов'язаних із діяльністю страхових організацій, що відрізняються за будь-якою ознакою від традиційних видів перестраховання, а у вузькому розумінні – ототожнюється з фінансовим перестрахованням [4]. Зокрема, до таких альтернативних методів перестраховання відносять: фінансове перестраховання та сек'юритизацію перестраховальних зобов'язань. Порівняльна характеристика окреслених методів подана в табл. 2.

Нині в Україні у сфері перестраховання сільськогосподарських ризиків не використовуються методи альтернативного перестраховання, що розглянуті в табл. 2. А відтак, подальші заходи щодо вдосконалення управління такими ризиками, прийнятими на страхування страховиками, слід пов'язувати із запровадженням активного використання фінансового перестраховання та сек'юритизації перестраховальних зобов'язань, що можуть застосовуватися в межах чинного законодавства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало змогу зробити такі узагальнення:

- з'ясовано, що можливість прояву сільськогосподарських ризиків як у звичайній, так і в катастрофічній формі, спричинює відповідно як страховий, так і нестраховий їх характер, що підвищує рівень ризикованості з прийняття таких ризиків на страхування та зумовлює об'єктивну необхідність їх перестраховання;

- охарактеризовано вітчизняні страхові пули у сфері сільського господарства та визначено, що серед завдань кожного пулу присутня організація перестраховання сільськогосподарських ризиків на міжнародному перестраховому ринку, в результаті чого відбувається відтік коштів за кордон;

- розглянуто альтернативні методи перестраховання, а саме: фінансове перестраховання та сек'юритизацію перестраховальних зобов'язань і визначено, що дані інструменти є перспективними для використання в Україні, враховуючи чинне законодавство.

Окреслені результати створюють передумови для подальшого розвитку й удосконалення теоретичних та практичних положень щодо механізму використання альтернативних методів перестраховання сільськогосподарських ризиків.

Список літератури

1. Гришова І. Ю. Механізми страхового захисту підприємств аграрної сфери / І. Ю. Гришова, О. М. Галицький // Економіка АПК. – 2007. – № 9. – С. 60–63.
2. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : закон України від 09.02.2012 № 4391-VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України [сайт]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>
3. Страховой бизнес : словарь-справочник / сост. Р. Т. Юлдашев. – М. : Анкил, 2005. – 832 с.
4. Турбина К. Е. Мировая практика государственного регулирования международного перестрахования / К. Е. Турбина // Страховое право. – 2001. – № 1. – С. 32–40.
5. Фельдман А. Б. Производные финансовые и товарные инструменты [Электронный ресурс] / А. Б. Фельдман. – Режим доступа : http://polbu.ru/feldman_derivatives/ch41_i.html
6. Шолойко А. С. Довідник інфраструктури страхового ринку / А. С. Шолойко. – К. : НУБіП України, 2014. – 117 с.
7. Brummond W.M. Problem Solving With Financial Reinsurance // New Orleans Annual Meeting, October 21–24, 2001. – Vol. 27. – No. 3. – P. 1–24.
8. Financial reinsurance [Електронний ресурс] // Academic Dictionaries and Encyclopedias: [сайт]. – Режим доступу : <http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki/1363246>

Обобщены особенности проявления сельскохозяйственных рисков и определена объективная необходимость их перестрахования. Охарактеризованы отечественные страховые пулы в сфере сельского хозяйства в контексте их задач по перестрахованию сельскохозяйственных рисков. Рассмотрены альтернативные методы перестрахования и определены перспективы их использования в Украине.

Классическое перестрахование, альтернативное перестрахование, сельскохозяйственные риски, страховые пулы, секьюритизация перестраховочных обязательств.

The features of manifestation of agricultural risks are summarized and the objective necessity of its reinsurance is defined. Domestic insurance pools in the field of agriculture in the context of its tasks of reinsurance of agricultural risks are characterized. Alternative methods of reinsurance are considered and prospects of its use in Ukraine are determined.

Classic reinsurance, alternative reinsurance, agricultural risks, insurance pools, the securitization of reinsurance liabilities.